

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Петя Николова Бъркалова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология; докторска програма „Съвременен български език – Морфология“.

Автор: Здравко Милчев Минчев

Тема: „Имперсоналността в съвременния български език“

Научен ръководител: доц. д-р Красимира Ангелова Чакърова

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-1833 от 02.05.2018 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Имперсоналността в съвременния български език“ за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Съвременен български език – Морфология“. Автор на дисертационния труд е **Здравко Милчев Минчев** – докторант в редовна форма на обучение към Катедрата по български език с научен ръководител доц. д-р Красимира Ангелова Чакърова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Здравко Минчев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи: молба до Ректора за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд; автобиография в европейски формат; нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС 'магистър'); заповеди за записване в докторантура; заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността с успех Отличен (6.00); протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд; дисертационен труд; автореферат; списък на научните публикации по темата на дисертацията (седем на брой); копия на научните публикации; декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Здравко Минчев е роден през 1977 г. в Трявна. Средното си образование е завършил в Техникум по механотехника в Пазарджик. Притежава бакалавърска степен по специалността Българска филология и магистърска степен по специалността Английски език и методика. Възпитаник е на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. В периода 2014-2017 г. е редовен докторант към Катедрата по български език. В момента работи като учител по английски език и БЕЛ в ОУ „Хр. Ботев“ с. Калугерово. Работил е като хоноруван преподавател по български език за чужденци, учител по английски език, учител по български език, управител на компания, служител в медия, преводач и др. Владее английски, руски, румънски, италиански и френски.

Носител е на две първи и една специална награда за участието си в няколко издания на Националната конференция за студенти и докторанти в Пловдив (през 2001, 2005, 2012 г.).

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата за имперсоналността е интересна и отворена за граматически изследвания както на полето на морфологията, така и на синтактично равнище. Винаги свързана с типологията на езика, тя все още предизвиква спорове и поднася нерешени въпроси. Нейното разработване в дисертационния труд на Здравко Минчев се отнася към изследователските задачи, които имат не само чисто научен, но и научно-приложен потенциал.

Дисертацията дава решения и с оглед на практическия филологизъм, който може да бъде насочен към масовата школна практика. За пръв път е изведен систематичен обзор на морфологичните и синтактичните интерпретации на субекта, за да се изяснят употребите в различните интерпретативни практики: субект на изречението, субект на действието, субект на състоянието, действащото лице, говорещото лице, деятел, експериентор и др.

4. Познаване на проблема

Използваната в дисертацията научна литература, посветена на имперсоналността, проблемните прегледи, интерпретациите и придържането към избрания функционално-семантичен теоретичен модел са свидетелство, че докторантът добре познава състоянието на проблема и оценява творчески литературния материал през призмата на собствен опит за интерпретиране.

5. Методика на изследването

Имперсоналността в съвременния български език е разгледана чрез аналитичните инструменти на теорията за функционално-семантичните полета, като наблюденията на автора потвърждават, че явлението надскача границите на морфологията и синтаксиса.

Едно от предимствата на тази работа се състои в поднесените за дискусия нерешени въпроси на границата между синтаксиса и морфологията. На емпиричната фаза е работено с тънка наблюдателност. Предпочитанията са да се търси холистичен подход, макар това понякога да е белег на непремерен размах към „свързцелостност“ на изследователския обхват. По отношение на резултатите подходът остава повече като заявено намерение, защото в същинската аналитична част е приложен пестеливо и избраният теоретичен модел на А. В. Бондарко проработва „в детайлите“, като видимият резултат е нов функционално-семантичен модел на полето на имперсоналността в съвременния български език.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 215 стандартни компютърни страници и се състои от увод, четири глави, заключение, библиография, списък на ексцерпираните източници и три приложения.

В увода е очертана мотивацията за избора на темата на дисертацията. Става ясно, че основната задача на автора е да разсее неяснотите, включително неяснотите в понятийния и терминологичния апарат, установени при прегледа на предходните изследвания, и да защити тезата, че имперсоналността представлява „широка семантична зона, обединяваща езикови явления от различни равнища: лексикално, морфологично, синтактично (вкл. и морфосинтактично)“ (с. 4). Аналитичните процедури се опират на теорията за функционално-семантичните полета на А. В. Бондарко.

Целта е сведена до 5 подцели, първата от които е свързана с очертаване на мисловната постановка на автора, насочен по неговите думи към „философските „корени“ на имперсоналността“, но и любопитен за културологическите и когнитивните причини за съществуването ѝ в езика. Тази задача е най-уязвима в изследването и за нейното извеждане в труда ще говорим в раздел „Критични бележки“. Втората и третата подзадача на автора са стандартни дисертационни задачи: дефиниране на основния понятиен и терминологичен апарат и актуализиране на аналитичните процедури. Четвъртата задача очертава намеренията за същинското проникване във въпроса как работи езиковата система – дисертантът се заема да търси и доказва „взаимодействието между имперсоналността и някои граматикализирани категориални значения в българския език, функциониращи в различни ФСП“ (с. 9).

Авторът си е поставил и практико-приложната задача да състави речник на безличните и третоличните глаголи, включително и на конструкциите с безлични глаголи в съвременния българския език, по неговите думи „прецизирайки редица пунктове в актуалните лексикографски описания“ (пак там).

Първа глава „Лингво-философски аспекти на явлениято имперсоналност“ (с. 12 – 54) е подчинена на стремежа на автора да си изясни философските аспекти на имперсоналността. Здравко Минчев се опира на изследванията на редица философи, логици, психолози, лингвисти, литературоведи, дори политолози, с чиято помощ си създава представа за общата философска основа на наблюдаваните езикови явления. Автори като Л. Пюро, А. Вежбицка, А. А. Потебня, Н. Д. Арутюнова, Ж. Дерида, Ф. де Сосюр, Е. Бенвенист, С. Димитрова, М. Фуко, Ф. Ницше, М. Хайдегер, Т. Ман, Н. Плотников (ред.), Дж. Лок, А. Кьосев му помагат да осмисли (по собствен начин) връзките език – мислене – съзнание, търсейки ключ към интерпретацията на своята база от езикови данни в езиковите последствия от феномена, формулиран от науките за съзнанието – „способността на субекта да бъде обект на своите собствени съждения“ (с. 18).

Главата съдържа свидетелства за умозрителна нагласа на автора, но и за преповеряването на места на недоказани интуиции. Не са преведени доказателства за философски (психологически и логически), културологични или когнитивни резултати, хвърлящи по надежден начин светлина върху корелацията на езиковите данни за имперсоналността с търсените извънезикови фактори. Разсъжденията внасят известен еkleктизъм, но патосът на философския преглед, на места наивен от гледна точка на съвременните формално-логични процедури, е подчинен на целите на предстоящите езиковедски наблюдения и анализи, което го прави разбираем.

Помощен изследователски продукт на докторанта е създаденият за целите на дисертацията набор от инструменти за диагностика и оценка на явленията. Доколко са надеждни те? В подраздела 1.2. „Културни и прагматични аспекти на имперсоналността“ е въведено понятието „транскултурен сценарий“ с пояснението: „негласните културни норми не на конкретно общество, а на по-малка или по-голяма група от общности“ (с. 27), полезни на автора, за да си обясни съществуването на „някакви културни универсалии“. Важен за изследването става и терминът „специфични културни сценарии“. С тази понятийна система авторът успява да систематизира данните в отделни групи: глаголни конструкции за неконтролируемо (психическо или физиологическо) състояние и „социални“ имперсонални форми и конструкции, описани същевременно и по „прагматичен признак“. Прагматичните признаци са извлечени по теоретичен път, като се внасят и нови авторски диференциации. Без да са описани инструментите и критериите за извършване на диахронен срез, както и без изясняване на съдържанието на термина „когнитивен признак“, в работата присъства Табл 1. „Примерна периодизация на възникване на

когнитивните признаци на имперсоналността“. Остава отворен въпросът би ли могъл всеки изследовател да стигне до същите резултати, ако разполага с езиковите данни в дисертацията. Ако инструментите на автора са ясни и достъпни и ако осигуряват обективен резултат, отговорът би бил положителен. За съжаление, остава видим субективният интуитивен подход.

В тази глава се съдържа и следваща систематизация – типове субекти в езика, изведена надеждно от литературните източници: СубК (субект на комуникацията, говорещ/слушаш), СубД (субект на действието, деятел и експериментатор), СубИ (субект на изречението, подлог), както и добавеният от автора СубО (онтологически субект). Най-общата хипотеза, която подготвя предстоящите аналитични процедури, се съдържа в изведеното твърдение, че „във всички случаи, когато СубД не съвпада със СубИ, в изказването се чувства някаква липса, която най-общо може да бъде наречена „имперсоналност“, и в уточнението, че „имперсоналност можем да наречем всеки случай, при който реалният вършител е в някаква степен „изваден“ от фокуса на комуникативния пласт на изказването“ (с. 51).

В Схема 1. „Семантична и синтактична реализация на логическия субект“ (СубД) е представен обобщеният модел, създаден за целите на по-детайлното класифициране на наблюдаваните прояви на имперсоналността в различни форми и конструкции.

На места в тази глава не става ясно откъде следват някои твърдения, направени някак „на англо“ и без доказателствена стойност: напр. „Тъй като природните безлични глаголи са характерни за по-голям брой езици, следва да предположим, че са по-стари по произход“ или пък „Лесно се вижда, че има ситуации, чийто образ е типичен за езика и психологията на повече от едно общество“, както и „Природните безлични глаголи по наше мнение са резултат от неразчленено възприемане на явленията от околния свят и възникване на просто, едносъставно съждение у първобитния човек“, а също и „Дълбоко свързани с пасивността и фатализма, характерни за психологията на българина, тези глаголни и глаголно-именни конструкции представляват огромна част от безличните глаголни образувания в съвременния български език“. Зад често употребеното „по наше мнение“ може за се разчете похвата на вярата в собствените твърдения, без да са приведени надеждни доказателства: емпирични, статистически, експериментални, исторически и др. за изнесените обобщения. Така цялостното опирание върху множество хипотетични твърдения без доказателствена част оставя общото впечатление за интерпретации на „чуждия терен“ на философията, когнитивните науки, лингвокултурологията, езиковата праистория и изреченската прагматика, което затруднява преценката кое е приносното в тази част.

Втора глава „Основни становища за имперсоналността в езиковедската литература“ (с. 55 – 82) представя преглед на граматика и научна литература по темата на дисертацията. Направен е обзор на два типа източници: българистичните езиковедски изследвания и „други“. В обзора са включени значими представители на българската граматическа традиция от по-старо и по-ново време: Ив. Момчилов, Б. Цонев, П. Калканджиев, А. Теодоров-Балан, Л. Андрейчин, и С. Стоянов, К. Попов, Ив. Недев, Ив. Куцаров, Й. Пенчев, П. Пашов, С. Георгиев.

Добре са осмислени резултатите и на някои отделни автори на монографии и студии, които хвърлят светлина върху граматическата природа на имперсоналността: М. Г. Рожновска, Й. Маринова, С. Дякова, Ю. С. Маслов, Р. Ницолова, Ив. Недев, П. Бъркалова, Ат. Атанасов, Р. Златанова.

Във втората част на обзора Здравко Минчев се опира на някои чужди автори, които му дават „изчерпателността и ясната подредба на критериите, използвани при разграничаването на типовете“ (с. 76): А. Б. Летучий, Ю. Е. Величко, Ю. П. Князев, И.

В. Недялков, Ю. С. Степанов, А. Л. Малчуков и А. Шеверска, С. А. Крилов, З. Фрайзингер.

Прави впечатление, че в тази глава липсва макар и кратко теоретично обобщение и описание на функционално-семантичен модел на езика, който е избран за основна аналитична платформа в изследването.

Вместо това виждаме изведен като приложение основния понятиен апарат на изследването. Всъщност мястото на изведените извън изложението „Основни понятия, използвани в дисертацията“ е именно тук, защото самият преглед на литературата, пък и търсенията в първа глава, по същество са свидетелство за пътя на оформяне и селекция на тези понятия. Важно за изследването е придържането към идеята за „езикова картина на света“, която отговаря на афинитета на автора към обяснения чрез Хумболтовата теза за връзката на езика с духа на народа и го оставя при представата, че тази картина е различна за всеки език. Както сам авторът посочва, „с термина боравят дисциплини като лингвистичната семантика, лингвокултурологията и когнитивната лингвистика“ (с. 8), но това, че терминът е приет в изследването, не решава частни проблеми в посочените области, а по-скоро осигурява на търсещия ум на изследователя нужните флукуации мажду „голямата картина“ и детайлите на полето на имперсоналността в съвременния български език.

В трета глава „Функционално-семантично поле на имперсоналността в съвременния български език“ (с. 83-120) са представени същинските аналитични процедури, свързани със спецификите на имперсоналността. Тя е осмислена като функционално-семантичното поле със следните характеристики: **безядрено** (нецентрирано), тъй като наличието или отсъствието на субект на действието не е граматикализирано; **с разредена периферия**, в която участват различни лексикални, морфологични и синтактични модификатори, с явно преимущество на синтактичните; **отразяващо не наличие, а отсъствие на семантика**, и съответни компенсации. За прототипни в микрополето на имперсоналността се приемат изреченията, изградени около сказуемо, представлявано от т. нар. „природни“ глаголи (напр. *застудя*). Полето на имперсоналността има несамостоен характер – то е субполе.

Минавайки през противоречиви и нестабилни на места интерпретации в изходната литература, дори и в интерпретациите на А. В. Бондарко, докторантът е изправен пред дилемата дали полето е морфоцентрично или „синтактикоцентрично“ и стъпва на критерии, взети от самата емпирична фаза на наблюденията си като приема, че „имперсоналността е резултат от междукатегориално взаимодействие (полева интерференция) между полетата на *персоналността* и *субектността*, първото от които е морфологоцентрично, а второто – синтактикоцентрично“ (с. 87).

Още няколко субполета са взети под внимание като обвързани със субектността: *одушевеност – неодушевеност*, *контролируемост – неконтролируемост* (изразяване на способността на субекта да бъде съзнателен източник на действието), *деятелност – недеятелност* (*субект деятел или субект експериментор*), *пасивност*, както и *количествеността* (в частност – със значението *немножественост*) и *генеричността* (по-конкретно – със семантично немаркирания, но граматически маркиран *среден род*).

Липсата на СубД, на СубИ или и на двете са обект на същинския езиков анализ. Изведени са детайлни класификации на периферийни модификатори на имперсоналността в съвременния български език: **лексикални** – предимно безличните глаголи (с множество транспозиции на лични в безлични и обратно, с модулациите, идващи от „се“, с местоименните винителни и дателни клитики), но и отглаголните съществителни на *-не* и *-ние* като техни заместители при определени условия; **морфологични** – безлични пасивни форми от типа *влизано е*, *пушено е* (от лични глаголи), имперсонален пасив и квазипасив (*По този въпрос е писано*), както и

формите за среден род на причастията (в неатрибутивна употреба) като морфологични средства в „несобствена“ функция (*Речено – сторено*); **синтактични**. Прието е, че синтактичните имперсонални модификатори са най-широко разпространената група, което се потвърждава от богатството на конструкции, приведени в класификацията: **конструкции с игнориран субект** (*Пуши /се/*); **конструкции с дислоциран СубД** (*спи / *ми / се /*, а при преходните *ние / *ми / се / вода*); **конструкции с безличен предикатив** (*страх / *ме / е*, *стана / *ми / лошо*, *криво / *ми / е*, *грях / *ме / е*); **конструкции с недефиниран СубД**, т.е. неопределеноличните (*Обраха банка в центъра на Лондон*); **конструкции с обобщен СубД**, т.е. обобщеноличните (*Ама какво да стории*).

Във фокуса на изследователския интерес попадат и всички изречения с детематизиран агентивен субект или пациенс, наречени работно *квазиимперсонални* конструкции. Направен е опит да се проследят начините на присъствие и отсъствие на СубД (с роля на агент) и да се изведе общото между изреченията с детематизиран деагентивиран, детематизиран деагентивиран, атематичен неагентивен субект и детематизиран пациенс. Резултатът изглежда като скала: **тематичен агентивен субект** (*аз пуша*); **тематичен неагентивен субект** (*аз копнея*); **детематизиран агентивен субект** (*храната е изядена/се пече от мен*); **детематизиран пациенс** (*яде се много храна*); **детематизиран деагентивиран субект** (*пуши ми се*); **атематичен неагентивен субект** (*призлява ми, боли ме*).

Като квазиимперсонални експликатори са определени и третоличните глаголни форми и конструкции в състава на сложно съставно изречение с подчинено подложно от типа *Знае се, че...*, а като цяло с оглед на СубД третоличните са разделени на два подтипа: неодушевено третолични и одушевено третолични.

Обобщеният резултат от цялостното провеждане на анализите в тази глава се съдържа в обобщените в края ѝ седем степени на имперсоналност в съвременния български език.

Приложенията са три. Както вече споменахме, Приложение № 1. „Основни термини, използвани в дисертацията“ извежда понятийния апарат извън текста. Приложение № 2. „Таблицы и схеми“ съдържа четири таблично представени резултата, споменати в различна степен в хода на изследването: примерна периодизация на възникване на когнитивните признаци на имперсоналността; степени на имперсоналност и разпределение на типовете субекти в отделните езикови равнища; модификатори на имперсоналността в отделните имперсонални конструкции; отношението лице – преходност – пасив, както и схематично представени семантична и синтактична реализация на логическия субект (СубД). Приложение № 3 съдържа подредба на емпиричния материал в речник на безличните глаголи (вкл. конструкциите с безлични глаголи) и третоличните глаголи в съвременния български език.

Четвърта глава „Категориални взаимодействия на имперсоналността“ (с. 121 – 179) е най-близо до реализацията на идеята за „подход, който е холистичен, но има за своя централна платформа теорията за функционално-семантичните полета“ (с. 159). Комбинаториката от парадигматични и интрапарадигматични връзки е цялостно проучена и представена в систематизиран вид. Изследвани са категориални взаимодействия на имперсоналността със следните категории: лице, залог (лице и залог, лице и квазипасив, имперсоналност и преходност, лични непреходни – безлични преходни глаголи), наклонение (конклузив, кондиционал, императив), вид на глагола. Продуктивните наблюдения се потвърждават от внесените наместа нови класификации на езиковите данни. Напр. разпределянето в няколко групи на имперсоналните глаголи, форми и конструкции в съвременния български по отношение на връзката със залога и по степента на изразяване на основното значение: модификатори от първа степен – дефективни по залог (мръква, студено е, може); модификатори от втора степен –

дефективни по залог (домъчпява /*ми/; мързи /*ме/); модификатори от трета степен – дефективни по залог (лошо /*ми/ е, страх /*ме/ е); модификатори от четвърта степен – пасивни (имперсонален пасив от изходен преходен глагол – тук е пушено); и активни (образувани с помощта на се от преходни и непреходни глаголи – напр. пуши /се/, влиза /се/) или причастни квазипасиви от непреходни глаголи (тук е ходено); модификатори от пета степен – активни (спи /*ми/ /се/).

В заключението са обобщени основните резултати и изводи от изследването, които се съдържат и на отделните етапи (глави) на дисертационния труд.

Заключителната част съдържа доказателства, че като изследовател Здравко Минчев се интересува от фундаменталното знание за езика, но се стреми и към практико-приложни филологически резултати, посвещавайки (с патоса на убеден хуманитарист) своя труд на едно по-дълбоко разбиране на човешката природа.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд поставя темата за имперсоналността отвъд границите на морфологията и синтаксиса и прави опит да надгради представите за нея чрез анализа на функционално-семантичното поле на имперсоналността, добавяйки взаимодействия с морфологичните категории залог, наклонение и вид на глагола. Предложена е систематизация на изразните средства на имперсоналността, която включва и предложения за нови терминологични означения в микрополето като имперсонален пасив (от изходни преходни глаголи) и квазипасив (от изходни непреходни глаголи). Изведени са формални и семантични критерии за идентифициране на модификаторите, които разкриват модел с различни степени на имперсоналност в съвременния български език.

Предложени са и неезикови обяснения за имперсоналността, които докторантът се е опитал да свърже с културологични, когнитивни и етнопсихологически фактори, които внасят известен еkleктизъм, но очевидно са помогнали да се набави необходимата доза философия на езика, нужна на всеки лингвист в подготвителната фаза за лингвистичен анализ и моделиране.

Научно-приложно постижение в дисертационния труд е съставеният речник на безличните и на третоличните глаголи в съвременния български език.

Докторантът си намира място сред изследователите, които дълбоко разсъждават върху типични за българския език явления. В дисертацията има и типологични приноси, макар че не са изведени съзнателно.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на Здравко Минчев отразяват резултати на дисертацията, получени на различни етапи от разгръщане на изследването.

Три от публикациите са доклади от участие в Националната конференция за студенти и докторанти, провеждана ежегодно в Пловдив: Докладите са отпечатани в сборниците от XVI, XVII и XVIII конференция. Една статия е в сборник от българистични четения в Сегед – 2016, друга е в сборник от славистична конференция в Благоевград, тоест две от конференциите са международни – една в чужбина и една в България. Авторът е участвал и в Паисиевите четения, като докладът е отпечатан в Научните трудове на ПУ за 2014 г.

9. Лично участие на докторанта

Формулираните приноси и получените резултати са лична заслуга на Здравко Минчев. Проведеното дисертационно изследване е резултат от траен интерес към темата, проявен още по време на студентските години на автора. В текста личи тънката наблюдателност на докторанта, умение за селекция, умение за систематизация, за осъществяване на аналитични процедури. Изправя се пред предизвикателства, навлизайки в установени полета с ново любопитство и свежи въпроси.

10. Автореферат

Авторефератът (в обем от 37 страници) обективно отразява съдържанието на дисертационния труд, основните библиографски източници и приносите на автора.

11. Критични забележки и препоръки

1. Думата „когнитивен“¹ може да създаде разночетения или неразбиране (за връзката език – мислене – съзнание), ако зад нея няма добре дефинирани понятия. Най-новата традиция е придала на понятието „език“ три компонента: граматика – менталните модели на езиковите правила (competence, компетентност); езиково поведение – как човек обработва езиковите сигнали (performance, производителност, активност); типове мозъчна активност при обработката на езика, които когнитивистите и невролингвистите наблюдават с brain imaging, (изобразяване на мозъка), подтип на езиковото поведение, което се проверява експериментално в лабораторни условия. Трябва да дефинираме ясно за какво говорим – за граматика ли, за езиково поведение ли, или за мозъчна активност. Допълнително е натоваарването на прочита чрез изрази като „характеристики на човешката личност“, които оставят очакване за психологическо интерпретиране на имперсоналността. Тези терминологични преплитания оставят цялостното впечатление за известен еkleктизъм и липсата на ясен изначален фундамент в т.нар. „философски план“ на изследването.

2. Очевидно библиографията е усвоена на различни степени – при част от трудовете се наблюдава обща запознатост, при други има по-дълбоко разбиране, при трети има проблемен преглед и критичен преглед. Там, където има обща запознатост, мисля, че може да се задълбочи вникването в закономерностите на системата и разбирането за диахронния ход на синтактичното равнище. Препоръчвам Здравко да се запознае с изследванията по темата на Иван Добрев „Изречението: диалектика и метафизика. Ab terminis inceptas“ // *Eslavistica Complutense*, 2011, 11, 49-71, както и Леков 1969: *Ив. Леков*. Праславянски, следпраславянски и балкански черти в синтаксиса на съвременния литературен български език. – В: *Български език*, 1969, 6, 496 – 506. Тези две студии съдържат част от търсените в първа глава отговори, а сами по себе си са образци за търсеното проникновено, но и защитено с обективни процедури, лингвистично мислене върху темата.

3. Ако изследването не говори за предикация в изречението или за рекурсия („влагане във“, свързано с дефинирането на езика като дискретна безкрайност) и за йерархично организирано разгръщане, то не е синтактично в съвременния смисъл на думата, а на места впечатлението е за навлизане в синтактичната проблематика на нулевосубектните и безличните конструкции, с предполагаема линейна представа за техния строеж. Резултатите, които постига докторантът обаче (без да му е познат pro-drop параметърът, приет в Универсалната граматика като типологичен синтактичен белег на езиците), са преводими и към понятийния апарат на фразово-структурния и депendentния тип синтактични описания, което прави данните от изследването отворени към други възможни аналитични процедури. Справки по типологично съпоставяне на езиковите структури могат да се направят в: Световен атлас на езиковите структури (The World Atlas of Language Structures (WALS) <http://wals.info/feature>).

12. Лични впечатления

Познавам Здравко Минчев лично от времето на неговото следване и участие в студентски научни форуми, където е защитавал още като студент свои разработки

¹ Вж. напр. „Важно е да се уточни, че тук ще разглеждаме имперсоналността в два плана: философски и лингвистичен. В първия от тях „имперсоналност“ и „безличност“ се препокриват (те означават когнитивен дефицит, свързан с липсата на някои характеристики на човешката личност...“ (с. 4).

върху българския език, както и като член на докторантската общност, който допринесе за създаване на колегиален климат и атмосфера на споделяне и дебатиране сред докторантите на Филологическия факултет.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Работата съдържа приложими към школната практика нови резултати и допринася за разрешаване на битуващите заблуди по отношение на понятия като „говорещо лице“, „вършител на действието“, „субект на изречението“, „субект на изказването“ и под. Похвално е, че докторантът си е направил труда да систематизира всички видове представи за проявите на субекта, действащото лице, говорещото лице, като така обобщено предлага за дискусия темата за многоликото отсъствие на подлога и корелациите между подложната позиция и морфо-синтактичните измерения на имперсоналността.

Макар че създаденият и приложен към дисертацията речник свидетелства за задълбочено проучване и нов теоретико-приложен резултат, остава въпросът дали в този вид – като традиционно лексикографско описание, речникът е достатъчно завършен, или може данните да бъдат обработени с помощта на съществуващи вече по-нови „полезни модели“ на по-съвременен тип описания. Горещо препоръчвам модела в Кръпова, Митрашкова, Петков 2004: И. Кръпова, Б. Митрашкова, В. Петков. English-Bulgarian Grammar Dictionary of Verbs. Английско-български граматически речник на глаголите. Издателство Нанси, Пловдив, 2004. Опитът да се използва модела за организиране на данните от дисертацията в едноезичен граматически речник виждам като перспективно лингвистично предизвикателство с пазарна стойност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Здравко Минчев съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

Дисертационният труд показва, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения, като демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата и постигнатите резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Здравко Милчев Минчев в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление: 2.1. Филология, докторска програма „Съвременен български език – Морфология“.

05.06.2018 г.

Рецензент:

(доц. д-р Петя Бъркалова)